

การบริหารงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
สำหรับนักเรียนประถมศึกษา

Academic administration to strengthen environmentally friendly
Citizenship for elementary school students.

กัญญภัทลิตินี เพชรรัตน์¹

กฤษดา ผ่องพิทยา²

พนัส จันทรศรีทอง³

Kanyaphatsitnee Petcharat¹

Kisda Pongpittaya²

Panus Junsrithong³

Received: February 15,2022 Revised: February 15,2022 Accepted: May 23,2022

บทคัดย่อ

การบริหารงานวิชาการ เป็นการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ดำเนินการจัดทำหลักสูตร กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร นำหลักสูตรไปใช้ และการวัดและประเมินผลหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน โดยกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดและประเมินผล มีการออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลาย การนำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาปรับปรุงการเรียนการสอน และการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ ดำเนินการสำรวจ วิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการสื่อและแหล่งเรียนรู้ การจัดทำและจัดหาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ตลอดจนการพัฒนาสื่อ แบบเรียน และแหล่งเรียน ดังนั้นการจะพัฒนาพลเมืองของประเทศให้เป็นพลเมืองที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อมนั้น จำเป็นต้องอาศัยการบริหารงานวิชาการภายในโรงเรียน มีการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลเพื่อพัฒนาพลเมืองที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อมให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีความสามารถ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และเชื่อมโยง มีความเป็นห่วงเป็นใยและเอื้ออาทรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงกระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์ และเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้เรียนหรือตัวเยาวชนเอง ซึ่งแนวคิดความเป็นพลเมืองที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนและสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีทักษะในการบ่งชี้สาเหตุ การป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนและสังคมเมื่อมีโอกาส มีความกังวลถึงผลกระทบที่เกิดจากปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน มีพฤติกรรมและการใช้ชีวิตประจำวันที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีค่านิยมที่ถูกต้องเหมาะสมในการปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, พลเมือง, สิ่งแวดล้อม

¹²³ สังกัดคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก

Faculty of Arts, Krirk University

¹ Corresponding author, Email: applepink2528@gmail.com

Abstract

Academic Administration is the management that deals with the development of the curriculum of the educational institution. Conduct a course preparation. Determine the aims of the course. Implement curriculum and measure and evaluate curriculum. Teaching and learning by defining learning objectives, organizing learning activities. Measuring and evaluating learning activities Organizing student development activities Measurement and Evaluation Learning outcomes are designed, measured and evaluated. Use of a variety of measurement and evaluation instruments Using academic achievement to improve teaching and learning, and using materials and learning resources, conducting surveys and analyzing problem conditions. The need for media and learning resources Preparation and provision of teaching materials and learning resources Therefore, to develop a country's citizens into environmentally friendly citizens requires academic administration within the school. There is a group of individuals working to develop quality environmentally friendly citizens. Knowledgeable, capable, capable of critical thinking and linkage. They are concerned about the environment and encourage critical thinking and are linked to the lifestyle of the learner or the youth themselves. The concept of environmentally friendly citizenship consists of: Knowledge and understanding of the community and the environment in the community. Skilled in identifying causes Preventing and solving environmental problems Participate in community and social activities when the opportunity arises. There are concerns about the impact of the community's environmental problems. Have environmentally friendly behaviors and daily life and have the right values to treat the environment.

Keywords: Academic administration, Environmentally, Citizenship

บทนำ

การพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อมในศตวรรษที่ 21 นั้นเป็นเรื่องจำป็นเร่งด่วนและประการสำคัญจะต้องพัฒนาตั้งแต่เยาว์วัย โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษา นับเป็นรากฐานสำคัญและเป็นกลไกที่จะพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อม การศึกษาในระดับประถมศึกษาถือเป็นการวางรากฐานเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ และความสามารถขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นพื้นฐานในการเลือกการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไป สำหรับการพัฒนาผู้เรียนในระดับประถมศึกษาให้เป็นบุคคลที่มีความเป็นพลเมืองที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อมควรครอบคลุมคุณลักษณะ ความรู้ และทักษะ ซึ่งในแต่ละมิติของการพัฒนาจะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละช่วงวัย ในยุคปัจจุบันควรเริ่มส่งเสริมให้มีทักษะนี้ตั้งแต่วัยเด็ก คือช่วงอายุ 6-12 ปี เพราะวัยนี้ในปัจจุบันเป็นวัยที่อยู่ใน Generation Z ตอนปลาย และ Generation alpha ตอนต้น ที่เกิดมาพร้อมยุคสมัยที่มีเทคโนโลยีใหม่ ๆ เด็ก Gen Alpha เป็นเด็กรุ่นใหม่ เก่ง เรียนรู้ได้เร็ว คู่แข่งกับเทคโนโลยีมาก ใช้ Social media ในการ Update ข้อมูลต่าง ๆ รวมทั้งคุ้นเคยกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนรู้และการทำงาน แต่นั่นทำให้เกิดข้อเสียคือมัก

ไม่อดทน ไม่ตรงเวลา รักอิสระ ขาดทักษะทางสังคม และความรับผิดชอบตนเอง (วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนาผล, 2562) ซึ่งความเป็นพลเมืองที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อมของเด็กวัยนี้อาจไม่ถึงกับต้องเชี่ยวชาญเหมือนวัยผู้ใหญ่ แต่เป็นวัยที่สามารถปฏิบัติตามระเบียบ กฎ กติกา ข้อตกลงของครอบครัว โรงเรียน และ สังคม มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้อื่น รักษาสมบัติส่วนรวม ภูมิใจในความเป็นชาติ อธิบายความคิด และการตัดสินใจของตนเองอย่างมีเหตุผล มีความสัมพันธ์อันดีในการอยู่ร่วมกันกับผู้ที่มีความแตกต่าง หลากหลายและมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่วนรวมได้เหมาะสมกับวัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

การบริหารงานในสถานศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการศึกษาและพัฒนา เด็กนักเรียนให้เป็นพลเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ด้วยการบริหารงานให้สถานศึกษาทั้ง 4 ฝ่าย คือ บริหารงานวิชาการ บริหารงานงบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารงานทั่วไป ให้มีประสิทธิภาพ อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารงานวิชาการ อันได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ ที่จะส่งผลต่อผู้เรียนทั้ง ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและผู้เรียนมีความเป็นพลเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

กรอบแนวคิดเกี่ยวกับพลเมืองที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อม

ได้นำนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับกรอบแนวคิดเกี่ยวกับพลเมืองที่เป็นมิตร สิ่งแวดล้อมไว้ดังนี้

Hawthorne & Alabaster (1999) แสดงให้เห็นถึงการมีปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อนของปัจจัยที่มีผล ต่อการเป็นพลเมืองที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อมหลายอย่างที่เกิดขึ้นในการสร้างรูปแบบคุณลักษณะของ ความเป็นพลเมืองที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วย

1. ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental information) เป็นก้าวแรกของการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยความรู้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ในประเด็นสำคัญของโลก ความรู้ในประเด็น สำคัญของท้องถิ่นหรือชุมชน การศึกษาและการฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม
2. การตระหนักถึงสิ่งแวดล้อม (Environmental awareness) การที่คนเราตระหนักถึง ผลกระทบที่เป็นอันตรายต่อผู้อื่นจากสภาพแวดล้อมและบุคคลได้กำหนดเงื่อนไขความรับผิดชอบในการ เปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม
3. ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental concern) การรับรู้อย่างจริงจังของปัญหา สิ่งแวดล้อม การสนับสนุนการใช้จ่ายของรัฐบาลในการปกป้องสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมีความรู้เกี่ยวกับ ปัญหาสิ่งแวดล้อมและปัญหาเชิงพฤติกรรม
4. ตัวแปรบุคลิกภาพ (Personality variables) ความรู้สึกของความรับผิดชอบต่อสังคมและ ส่วนบุคคล การปรับตัวทางเศรษฐกิจ อารมณ์ความรู้สึกทางศาสนา และพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อ สิ่งแวดล้อมที่เป็นบรรทัดฐานทางสังคม
5. ตัวแปรทางสังคมและประชากร (Socio - demographic variable) ได้แก่ อายุ (Age) รายได้ (Income) ผู้ปกครอง (Parenthood) ชวงวัย (Gender) ชนชั้นทางสังคม (social class) การเข้าถึงการศึกษา (Access to education) การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political affiliation)
6. การศึกษาและความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental education and knowledge)
7. การรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม (Environmental literacy)
8. พฤติกรรมการมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (Environmentally responsible behavior)

Gunningham (2002) ได้เสนอกรอบแนวคิดเกี่ยวกับพลเมืองที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อมไว้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การรู้จักและเข้าใจในชุมชน ท้องถิ่นของตนเอง
2. มีการใช้เครื่องมือและนโยบายที่หลากหลายในการกำกับดูแล
3. มีการมีสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อม
4. การมีส่วนร่วมของพลเมืองกับองค์กรภาครัฐและเอกชนในการร่วมกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม
5. การรู้และเข้าใจแนวคิดสิ่งแวดล้อมสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับแนวคิดของ

ภาคเอกชน เช่น ประสิทธิภาพเชิงเศรษฐนิเวศ

Subahan, T, & et al. (2010) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพลเมืองที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อม พบว่าพลเมืองที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อมมีองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้

1. การแสดงออกซึ่งความหลากหลายของประสบการณ์และความรู้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและความเข้าใจพื้นฐานที่จำเป็นในการสร้างและรักษาสภาพแวดล้อมที่ยั่งยืนในสังคม กลุ่มหรือองค์กร

2. การแสดงออกถึงค่านิยมและความรู้สึกในความกังวลต่อสิ่งแวดล้อมและแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างกระตือรือร้น

3. ความสามารถหรือทักษะที่ได้รับจากการคาดการณ์การป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

4. การเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมีพฤติกรรมและใช้ชีวิตประจำวันที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

European Network for Environmental Citizenship (2018) กล่าวถึงความเป็นพลเมืองที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อมโดยจำแนกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. มีความรู้ด้านสิทธิและหน้าที่ด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงการระบุสาเหตุโครงสร้างพื้นฐานของปัญหาและความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม และรู้แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

2. มีความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับวิกฤตการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระบุ บ่งชี้ และหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ตลอดจนคาดการณ์แนวโน้มและผลการกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมได้

3. มีการรับรู้และตระหนักต่อปัญหาของสิ่งแวดล้อม มีความเอื้ออาทร ห่วงใยและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการมีค่านิยมที่ถูกต้องเหมาะสมในการปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อม

4. มีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อมของพลเมืองที่มีบทบาทหน้าที่และมีส่วนร่วมในสังคมในฐานะตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงในภาครัฐและภาคเอกชนในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก กล่าวแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมบนพื้นฐานหลักการประชาธิปไตย ผ่านการกระทำของบุคคลและส่วนรวม มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนและสังคมเมื่อมีโอกาส และมีพฤติกรรมและใช้ชีวิตประจำวันอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2559) ได้กล่าวถึงเป้าหมายสูงสุดของโรงเรียนอีโคสคูล (Eco - School) คือ สรุปรอบแนวคิดเกี่ยวกับพลเมืองที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อมได้ดังนี้

1. รู้จักและเข้าใจชุมชนอย่างถ่องแท้
2. ติดตามข่าวสาร สภาพและปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ
3. สามารถคาดการณ์ถึงแนวโน้มสถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชนได้
4. รู้ถึงแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมกับสภาพสังคมและบริบทท้องถิ่น
5. มีจิตสำนึกรักประเทศชาติบ้านเกิด

6. กล้าแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมบนพื้นฐานหลักการประชาธิปไตย

7. ไม่เพิกเฉยต่อความยุติธรรมในสังคม

8. มีวินัยและเคารพกฎกติกาของสังคม

9. มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนและสังคมเมื่อมีโอกาส

10. มีพฤติกรรมและใช้ชีวิตประจำวันอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

11. มีความเป็นผู้นำในงานหรือกิจกรรมการดูแลสุขภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กระทรวงศึกษาธิการ (2560) ได้กำหนดคุณภาพผู้เรียนในสาระภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อม เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ว่า

1. มีความรู้เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ ภัยพิบัติ ลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ในจังหวัด ภาค และประเทศไทย

2. สามารถเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพกับภัยพิบัติต่าง ๆ ในประเทศไทย

3. หาแนวทางในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

จากแนวคิดของนักวิชาการสามารถสรุปกรอบแนวคิดเกี่ยวกับพลเมืองที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อมของนักเรียนประกอบด้วย 6 ด้าน ได้ดังนี้

1. **ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนและสิ่งแวดล้อมในชุมชน** เป็นคุณลักษณะที่ผู้เรียนใช้ในการปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด การปฏิบัติงาน การสื่อความ พร้อมทั้งจะเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การรู้จักและเข้าใจชุมชนของตนเองอย่างถ่องแท้ ตลอดจนการรู้ถึงแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับสภาพสังคมและบริบทท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2. **ทักษะในการบ่งชี้สาเหตุ การป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม** เป็นคุณลักษณะที่ผู้เรียนสามารถบ่งชี้ถึงสาเหตุหรือสภาพของสถานการณ์ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการระบุปัญหาวิเคราะห์สภาพปัญหา และสาเหตุของปัญหา การหาแนวทางป้องกันและแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

3. **มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนและสังคมเมื่อมีโอกาส** เป็นคุณลักษณะที่ผู้เรียนมีการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยการติดต่อประสานงานระหว่างบุคคล บริหารจัดการและประสานประโยชน์ระหว่างกลุ่มองค์กร เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนและสังคมเมื่อมีโอกาส ตลอดจนมีความเป็นผู้นำในงานหรือกิจกรรมการดูแลสุขภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4. **มีความกังวลถึงผลกระทบที่เกิดจากปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน** เป็นคุณลักษณะที่ผู้เรียนมีการรับรู้และกังวลต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสามารถคาดการณ์ถึงผลกระทบที่เกิดจากปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน

5. **มีพฤติกรรมและการใช้ชีวิตประจำวันที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม** เป็นคุณลักษณะที่ผู้เรียนมีการติดตามข่าวสาร สภาพและปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อนำไปสู่พฤติกรรมและใช้ชีวิตประจำวันอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมีความเอื้ออาทร ห่วงใยและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และใช้เครื่องมือและนโยบายที่หลากหลายในการดูแลสิ่งแวดล้อม

6. **มีค่านิยมที่ถูกต้องเหมาะสมในการปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อม** เป็นคุณลักษณะที่ผู้เรียนมีความตระหนัก เอื้ออาทร ห่วงใยและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม มีค่านิยมที่ถูกต้องเหมาะสมในการปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อม มีวินัยและเคารพกฎกติกาของสังคม ตลอดจนมีจิตสำนึกรักประเทศไทย

สรุปได้ว่า พลเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คือ เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาของท้องถิ่น มีความรู้ ความเข้าใจ อันเป็นผลจากการบวนการเรียนรู้และการลงมือปฏิบัติจริง และพร้อมที่จะเข้าไปมีบทบาทในการป้องกัน ฟื้นฟู รักษา และใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ทักษะในการบ่งชี้สาเหตุ การป้องกันและแก้ไขปัญหา มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนและสังคม เมื่อมีโอกาส มีความกังวลถึงผลกระทบที่เกิดจากปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน มีพฤติกรรมและการใช้ชีวิตประจำวันที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีค่านิยมที่ถูกต้องเหมาะสมในการปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อม

การบริหารงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

การจัดการศึกษาถือเป็นภารกิจสำคัญเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและเยาวชน เพื่อรองรับการพัฒนาและความเปลี่ยนแปลงของสังคมและประเทศชาติ เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ทั้งองค์ความรู้ มีคุณธรรม และมีทักษะในการดำรงชีวิต ซึ่งในการจะพัฒนาพลเมืองของประเทศให้เป็นพลเมืองที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อมนั้นจำเป็นต้องอาศัยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ภายในโรงเรียน (สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2563) จะเห็นได้ว่าการบริหารงานวิชาการภายในโรงเรียนประถมศึกษานั้นครอบคลุมตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการเรียนการสอน การนิเทศงาน การใช้สื่อการสอน การวัดและประเมินผล และการบริหารวิชาการยังเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา เมื่อพิจารณาในด้านกระบวนการดำเนินงานแล้ว พบว่า กระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผนการปรับปรุงการเรียนการสอน และประเมินผลการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553) ดังนั้น การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลเพื่อพัฒนาพลเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีความสามารถ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยง มีความเป็นห่วงเป็นใยและเอื้ออาทรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงกระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้เรียนหรือตัวเยาวชนเอง จนกระทั่งส่งผลให้เกิดความตระหนักและจิตสำนึกต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับโลก จะต้องมีการบริหารงานวิชาการที่มีคุณภาพ การบริหารงานวิชาการจึงถือเป็นหัวใจของการบริหารงานการศึกษา ที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาได้นำแนวทางในการดำเนินการบริหารงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียนประถมศึกษา โดยควรมีกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ ดังนี้ (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2559)

1. กลยุทธ์การพัฒนาหลักสูตร เป็นการทำให้ผู้เรียนเกิดความเป็นพลเมืองที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อม คือ การแสดงให้เห็นว่าพลเมืองที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งในการจัดทำหลักสูตรที่เป็นทางการของโรงเรียน และต้องมีการสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่สร้างสรรค์ให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อม เพราะการดำเนินการพัฒนาพลเมืองที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน จะต้องมีการบริหารจัดการโรงเรียนทั้งระบบที่มีความต่อเนื่อง ตั้งแต่ต้นนโยบาย หลักสูตรสถานศึกษา และการจัดการด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. กลยุทธ์การจัดการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่เป็นมิตร สิ่งแวดล้อมผ่านการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพสำหรับผู้เรียน โดยต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูและส่งเสริมการจัดการกระบวนการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับประเด็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น รวมถึงการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ โดยควรจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้งการเรียนรู้ “เกี่ยวกับ” สิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ “ใน” สิ่งแวดล้อม และการเรียนรู้ “เพื่อ” สิ่งแวดล้อม

3. กลยุทธ์การวัดและประเมินผล เป็นการประเมินผลมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน การวัดผลและประเมินผลจึงไม่ใช่การจับผิด ไม่ใช่การแข่งขันหรือเปรียบเทียบผู้เรียน แต่ต้องเป็นไปเพื่อให้เกิดกำลังใจและสร้างพลังบวกแก่ทีมงานและผู้เรียน มีการปรับเปลี่ยนนโยบายการประเมินผลให้เป็นแบบ Formative Assessment เพื่อให้ครูสามารถวัดพัฒนาการความเป็นพลเมืองที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนได้อย่างเที่ยงตรง

4. กลยุทธ์การจัดสื่อและแหล่งเรียนรู้ เป็นการจะพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นพลเมืองที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อม ต้องอาศัยการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ โดยต้องมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนที่เอื้อให้นักเรียน ครู และบุคลากรในโรงเรียนเกิดการเรียนรู้และฝึกฝน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไม่ให้ส่งผลหรือส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ซึ่งโรงเรียนสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับพันธกิจนี้ได้เป็นอย่างดี เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน

สรุป

การพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในศตวรรษที่ 21 นั้นเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วนและประการสำคัญจะต้องพัฒนาตั้งแต่เยาว์วัย โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาเป็นรากฐานสำคัญและเป็นกลไกที่จะพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แต่เนื่องจากการดำเนินการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร รวมถึงสภาพการศึกษาได้เริ่มและ มีการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้กับนักเรียนบ้างแล้ว และด้วยการบริหารของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่ไม่ได้มีกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ทำให้โรงเรียนอาจจะบริหารจัดการดำเนินการโรงเรียนได้ยังไม่ครอบคลุม ประกอบกับเหตุผลต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน การพัฒนาหลักสูตร การจัดสื่อและแหล่งเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และ การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร หรือผู้บริหารระดับสูง ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีรูปแบบในการบริหารงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามแนวคิดพลเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทำให้ประเทศไทยมีพลเมืองที่มีคุณภาพสามารถนำพาประเทศให้มีการพัฒนาในทุกด้านอย่างยั่งยืนต่อไป ซึ่งรูปแบบนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารอย่างเป็นเลิศของโรงเรียนเพื่อให้ทันต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และพัฒนานักเรียนให้พร้อมรับต่อยุคสมัยนี้ได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2559). *คู่มือแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนอีโคสคูล*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนมาตรฐานสากล*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนาผล. (2562). *การถอดบทเรียนเพื่อการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร. (2563). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๔ – ๒๕๖๙)*. กรุงเทพฯ: ส่วนนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- European Network for Environmental Citizenship. (2018). *New thinking in environmental citizenship*. Retrieved 2021, 19 June <http://enec-cost.eu/>.
- Gunningham, N. (2002). *Leaders and Laggards: Next Generation Environmental Regulation*. Canberra: Greenleaf Publishing.
- Hawthorne, M., & Alabaster, T. (1999). *Citizen 2000: development of a model of environmental citizenship*. *Global Environmental Change*, 9, 25-43.
- Subahan, T., & et al. (2010). *Environmental citizenship: What level of knowledge, attitude, skill, and participation the students own?*. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2(2010), 5715 - 5719.